

Britannia

مسلمانان

نگاهی به وضعیت تاریخی، فرهنگی و اجتماعی مسلمانان در بریتانیا*

یافته‌های باستان شناسان دال بر آن است که تاریخچه مسلمانان در بریتانیا بیش از ۱۰۰۰ سال قدمت دارد. کشف یک سنجاق تزئینی زنانه حاوی «بسم الله الرحمن الرحیم» در جنوب شرقی ایرلند، مربوط به قرن نهم و سکه های اسلامی دوره حکومت شاه اوفاد در قرن هشتم از جمله نشانه‌هایی بوده است که دریچه‌ای هر چند کوچک را به این تاریخچه ناشناخته باز می‌گشایند.

با این همه، تنها صدها سال بعد و در ابتدای قرن هجدهم بود که اولین گروه بزرگ مسلمانان از هندوستان وارد بریتانیا شدند. طی ۲۰۰ سال بعدی، تجارت به ارتباط بیشتر بریتانیا و کشورهای اسلامی منجر گردید. این امر به ویژه با استخدام ملوانان خارجی توسط کشتیهای تجاری بریتانیایی شدت گرفت. تا سال ۱۸۴۲ حدود ۳۰۰۰ ملوان مسلمان که «لسکرز» خوانده می‌شدند، سالانه به بریتانیا سفر می‌کردند. برخی از آنها در شهرهایی از جمله کاردیف، لیورپول، گلاسکو و لندن ازدواج کرده و ماندگار می‌شدند. جذابیت فزاینده اسلام به گونه‌ای بود که تعدادی از بریتانیاییهای برجسته، مسلمان شدند که از آن جمله می‌توان به افراد زیر اشاره کرد: «لرد هدلی»، بارون پنجم هدلی، او مهندس

در بریتانیا

تقریباً ۵۰ درصد
مسلمانان ساکن
بریتانیا متولد این
کشور و سن ۵۰
درصد آنها زیر ۲۵
سال است.
علی رغم تمرکز
مسلمانان در
شهرهای اصلی،
امروزه آنها در
سراسر بریتانیا
پراکنده‌اند

راه و ساختمان مشهوری بود که جاده بین بارامولا و سریناگار در نواحی کوهستانی کشمیر را ساخت؛ «ویلیام کویلم» حقوقدان و شاعر که اولین مسجد بریتانیا را احداث کرد؛ «محمد مارمادوک پیکتال» رومان نویس و مترجم قرآن کریم.
اولین ساختمانی که به منظور مسجد در بریتانیا در سال ۱۸۸۹ ساخته شده، در شهر ووکینگ ساری واقع شده است.

مهاجرت وسیع مسلمانان به بریتانیا در دهه ۱۹۵۰ آغاز شد. مهاجرین که اکثر آنها از آسیای جنوبی بودند به منظور جبران کمبود نیروی کار متعاقب جنگ جهانی دوم به بریتانیا آمدند. آنها بیشتر در مناطق داخلی شهر لندن، شهرهای کوچک صنعتی مناطق مرکزی و شهرهای نساجی لانکشر، یورکشایر و ستراتکلاید اسکان یافته‌اند.
امروزه مسلمانان ساکن بریتانیا از ملیتها و فرهنگهای مختلف و تعداد چشمگیری از آنها بریتانیها و اروپاییها هستند که به دین اسلام گرویده‌اند. جوامع و محله‌های اسلامی در سرتاسر بریتانیا پراکنده‌اند، اما با این وجود بیشتر آنها در لندن، منچستر، بیرمنگام و بردفورد متمرکزند.

مسلمانان در بریتانیا در طی قرون و اعصار

چوسر در افسانه‌های کنتربری خود به متفکرین اسلامی اشاره می‌کند. (۱۳۸۶)
جان نلسون اولین فرد انگلیسی شناخته شده است که اسلام می‌آورد. (قرن ۱۶)
دانشگاههای آکسفورد و کمبریج کرسیهای زبان عربی ایجاد می‌نمایند. (دهه ۱۶۳۰)

در سندی به فرقه‌ای از محمدیون در لندن اشاره شده است. (۱۶۴۱)
قرآن کریم برای اولین بار توسط الکساندرا راس به انگلیسی ترجمه می‌گردد. (۱۶۴۹)
اولین گروه بزرگ مسلمانان از هندوستان وارد بریتانیا می‌شوند. ملوانانی که در هند توسط شرکت هند شرقی استخدام شده اند، نخستین جوامع مسلمان در بنادر و شهرهای کوچک را شکل می‌دهند. سایر مسلمانان از مناطق دیگری می‌آیند که امروزه بخشی از بنگلادش و پاکستان محسوب می‌گردند. (۱۷۰۰)

امروزه مسلمانان ساکن بریتانیا از ملیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف و تعداد چشمگیری از آنها بریتانیها و اروپاییها هستند که به دین اسلام گرویده‌اند. جوامع و محله‌های اسلامی در سرتاسر بریتانیا پراکنده‌اند، اما با این وجود بیشتر آنها در لندن، منچستر، بیرمنگام و بردفورد متمرکزند.

موج بعدی مهاجرت مسلمانان با گشایش کانال سوئز شدت می‌گیرد. افزایش تجارت باعث می‌گردد کارگران یمنی و سومالیایی برای کار به بنادر کاردیف، لیورپول و پولا کشلیدز روی آورند. (۱۸۶۹) انجمن اسلام که بعداً به پان اسلامی تغییر نام یافت، در لندن تأسیس می‌گردد. (۱۸۸۶) یک وکیل لیورپولی به نام ویلیام هنری کویلیم در مراکش مسلمان شد و پس از بازگشت، مسجد لیورپول، مؤسسه مسلمانان و پرورشگاهی به نام سرای مدینه را احداث نمود. همچنین سردبیری نشریات هفتگی و رلدآو ایزلام (جهان اسلام) و کرسنت (هلال) را به عهده گرفت. (۱۸۸۷) اولین ساختمانی که به منظور مسجد طراحی شده و در وکینگ ساری افتتاح می‌شود. (۱۸۸۹) امیرعلی، متفکر اسلامی، نشستی عمومی در ریتز برگزار کرده و خواهان تأسیس مسجدی در لندن شایسته سنت اسلامی و پایتخت امپراطوری بریتانیا می‌گردد. (۱۹۱۰) تبصره‌ای برای ذبح اسلامی در قانون کشتار دام اعمال می‌شود. (۱۹۱۱) خواجه کمال‌الدین (وکیل لاهوری) به لندن می‌آید تا پنداشتهای نادرست درباره اسلام را تصحیح نماید. یک سال پس از ورود، به چاپ مجله ایزلمیک رویو (نقد اسلامی) می‌پردازد. (۱۹۱۲) لرد هدلی انگلیسی، که به اسلام گروید، انجمن مسلمانان بریتانیا را تأسیس می‌نماید. (۱۹۱۴) صندوق اوقاف نظامیه لندن به منظور بررسی پیشنهادات برای احداث مسجدی مرکزی در لندن

تأسیس می‌شود. (۱۹۲۸) دولت صد هزار پوند به ساخت محلی برای مسجد در لندن اختصاص می‌دهد. (۱۹۴۰) صندوق اوقاف مسجد شرق لندن سه ساختمان در خیابان کامرشال واقع در محله ستپنی را برای احداث مسجد می‌خرد. (۱۹۴۱) شاه جرج ششم در مراسم گشایش مرکز فرهنگی اسلامی در پارک ریجنت در لندن شرکت می‌نماید. (۱۹۴۴) سفرای سیزده کشور اسلامی صندوق اوقاف مسجد مرکزی لندن را تأسیس می‌نمایند. (۱۹۴۷) با توجه به کمبود نیروی کار در بریتانیا به‌ویژه در صنایع فولاد و نساجی در یورکشایر و لانکشاایر، مهاجرین مسلمان از هند و پاکستان پس از تقسیمات ارضی آن دو کشور وارد بریتانیا می‌گردند. (۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰) جمعیت مسلمان ۲۳ هزار نفر تخمین زده می‌شود. (۱۹۵۱) موج بعدی مهاجرین مسلمان از آفریقا، به‌خصوص کنیا و اوگاندا که در آنجا بسیاری از آسیاییها مورد تبعیض قرار گرفته‌اند، وارد می‌شود. (۷۰-۱۹۶۰) جمعیت مسلمانان در بریتانیا به ۸۲ هزار نفر می‌رسد. علت عمده این افزایش، عجله مهاجرین کشورهای مشترک المنافع به ورود قبل از اعمال قانون لغو ورود بدون ویزا برای شهروندان آن کشورها از سال ۱۹۶۲ است. (۱۹۶۱) تعداد مساجد در بریتانیا به ۱۸ می‌رسد. طی دهه آتی، هر سال ۷ مسجد ساخته می‌شود. (۱۹۶۶) جمعیت مسلمانان ۳۶۹ هزار تخمین زده می‌شود. (۱۹۷۱) ایدی آمین ۶۰ هزار مسلمان آسیایی را از اوگاندا اخراج می‌کند که بسیاری از آنان به بریتانیا می‌آیند. (۱۹۷۲) شورای اسلامی اروپا تأسیس شده و مقر اصلی خود را در لندن قرار می‌دهد. نخستین گفتگو بین مسیحیان و مسلمانان با عنوان «اسلام در مناطق مسیحی» آغاز

مسجد سلطان جهان وکینگ ساری
ساخته شده در سال ۸۱

می‌گردد. (۱۹۷۳)

شورای بریتانیایی کلیساها گروهی مشورتی را به منظور بررسی اسلام در بریتانیا منصوب می‌نماید. (۱۹۷۴)

جشنواره اسلام توسط علیا حضرت ملکه الیزابت افتتاح می‌گردد. (۱۹۷۶)

مسجد مرکزی لندن در پارک ریجنت آغاز به کار می‌نماید. مراکز اسلامی بلفاست با حدود ۳۰۰۰ مسلمان در ایرلند شمالی تأسیس می‌شود. (۱۹۷۷)

سازمان امداد اسلامی که امروزه بزرگترین سازمان خیریه اسلامی در بریتانیا است، تأسیس می‌شود. (۱۹۸۴)

تعداد مساجد ثبت شده به ۳۳۸ می‌رسد. (۱۹۸۵)

مجله کیونیز که بزرگترین مجله مسلمان بریتانیاست، آغاز به کار می‌کند. اولین برنامه رادیو رمضان حاوی سخنرانیها و موسیقی مذهبی، بحث و گفتگو در بردفورد روی آنتن می‌رود. (۱۹۹۲)

انجمن اسلامی بریتانیا اولین هفته اطلاع رسانی اسلامی را برگزار می‌نماید تا اطلاعات عموم را در مورد اسلام افزایش داده و با سوء برداشتها مقابله نماید. (۱۹۹۴)

کمیسیون مسلمانان بریتانیا و اسلام هراسی توسط صندوق مستقل اوقاف رانمید تأسیس می‌گردد. (۱۹۹۶)

شورای مسلمان در بریتانیا به عنوان گروه مرجع سازمانهای مختلف مسلمانان بریتانیا آغاز به کار می‌نماید. محمد سرور اولین مسلمانی است که از گوان به مجلس عوام بریتانیا راه می‌یابد. (۱۹۹۷)

دولت به دو مدرسه اسلامی کمکهای مالی هم طراز با سایر مدارس دولتی اعطا می‌کند. لرد نظیر احمد و بارونس پولوا اودین اولین مسلمانانی‌اند که به نمایندگی مجلس اعیان بریتانیا منصوب می‌گردند. (۱۹۹۸)

وزارت امور خارجه بریتانیا هیئت همراه زائرین حج با هدف ارائه خدمات پزشکی و مشاوره برای ۲۵۰۰۰ مسلمانی که سالانه به سفر حج می‌روند تشکیل می‌دهد. (۲۰۰۰)

سرشماری ملی برای اولین بار سؤالی در مورد دین را مطرح می‌کند. متعاقب شورش در شهرهای یورکشایر، کمسیونی از طرف دولت به ریاست تدکنتل توصیه‌هایی را برای تقویت انسجام محله‌ها ارائه می‌نماید. دولت قانونی را تصویب می‌کند که طی آن تحریکات منجر به انزجار دینی در زمره جرایم نژادی لحاظ می‌گردند. (۲۰۰۱)

انتصاب اولین امام جماعت تمام وقت زندان در بریکستون لندن. (۲۰۰۲)

هاورد دیویز معاون رئیس بانک انگلستان در سخنرانی تاریخی خود به تشویق ایجاد نظام مالی اسلامی در بریتانیا می‌پردازد. مقررات مالیاتی خرید خانه برای تسهیل وامهای اسلامی مسکن اصلاح می‌گردند. قانونی برای منع تبعیض بر مبنای اعتقادات دینی در محیط کار تصویب می‌شود. (۲۰۰۳)

بانک اسلامی بریتانیا، اولین بانک اسلامی در اروپا، نخستین شعبه خود را در بیرمنگام افتتاح می‌نماید. الپ مهمت به عنوان اولین سفیر مسلمان بریتانیا به ایسلند منصوب می‌گردد. (۲۰۰۴)

وزارت دفاع عاصم حافظ را به عنوان روحانی مسلمانان برای نیروهای مسلح خود منصوب می‌کند. خیریه‌های اسلامی در برنامه «فقر را به تاریخ بسپاریم» مشارکت می‌کنند. پس از بمب‌گزاریهای ۷ ژوئیه در لندن دولت، کار گروههای مسلمان بریتانیایی را در چارچوب برنامه «با همدیگر از افراط بعد از زلزله کشمیر، خیریه‌های اسلامی بریتانیا مبلغ ۱/۷۵ میلیون پوند کمکهای مردمی جمع‌آوری می‌کنند. (۲۰۰۵)

تالار جدیدی مختص هنرهای اسلامی در موزه ویکتوریا و آلبرت گشایش می‌یابد. نمایشگاه «۱۰۰۱ اختراع» مختص دستاوردهای اعراب و مسلمانان در دنیای نو در موزه علم و صنعت منچستر افتتاح

مسلمانان
بزرگترین گروه
اقلیت دینی در
بریتانیا را شکل
می‌دهند. طبق
سرشماری
ملی سال
۲۰۰۱، حدود
۱/۶ میلیون
مسلمان در
بریتانیا ساکن
بوده‌اند که
این عدد هم
اکنون احتمالاً
به ۲ میلیون
نزدیکتر شده
است

مرکز جمعیتی اصلی مسلمانان در بریتانیا

بریتانیا پذیرای جوامعی است که تقریباً از همه کشورهای اسلامی نشأت گرفته و هر کدام تاریخچه، فرهنگ و رسوم خاص خود را دارند. بزرگترین جوامع از جنوب آسیا مهاجرت کرده‌اند، اما جوامع پرشمار عرب و آفریقایی و همچنین مسلمانان آسیایی جنوب شرقی، کشورهای بالکان و ترکیه نیز در بریتانیا حضور دارند. علاوه بر این، بسیاری از افراد از ادیان دیگر به اسلام گرویده‌اند

می‌گردد. امجد حسین اولین دریابان مسلمان بریتانیا برای شهروندان فارغ از رنگ، نژاد، دین یا جنسیت آنها متعهد می‌داند. (۲۰۰۶)

تنوع مسلمانان در بریتانیا

بریتانیا پذیرای جوامعی است که تقریباً از همه کشورهای اسلامی نشأت گرفته و هر کدام تاریخچه، فرهنگ و رسوم خاص خود را دارند. بزرگ‌ترین جوامع از جنوب آسیا مهاجرت کرده‌اند، اما جوامع پرشمار عرب و آفریقایی و همچنین مسلمانان آسیایی جنوب شرقی، کشورهای بالکان و ترکیه نیز در بریتانیا حضور دارند. علاوه بر این، بسیاری از افراد از ادیان دیگر به اسلام گرویده‌اند.

جوامع مسلمانان بریتانیا

مسلمانان بزرگترین گروه اقلیت دینی در بریتانیا را شکل می‌دهند. طبق سرشماری ملی سال ۲۰۰۱، حدود ۱/۶ میلیون مسلمان در بریتانیا ساکن بوده‌اند که این عدد هم اکنون احتمالاً به ۲ میلیون نزدیکتر شده است.

جوامع متعدد مسلمان بریتانیا از تنوع قومی بالایی برخوردارند. طبق سرشماری ملی سال ۲۰۰۱، ۱۱/۶ درصد مسلمانان سفید پوست، ۶/۹ درصد سیاه پوست، ۷/۴ درصد آسیایی و ۷/۵ درصد از سایر اقوام و نژادها هستند. تقریباً ۵۰ درصد مسلمانان ساکن بریتانیا متولد این کشور و سن ۵۰ درصد آنها زیر ۲۵ سال است. علی‌رغم تمرکز مسلمانان در شهرهای اصلی، امروزه آنها در سراسر بریتانیا پراکنده‌اند.

* این نوشتار توسط وزارت خارجه بریتانیا در لندن (در سال ۲۰۰۶) تهیه و تنظیم شده است.

مسلمانان در مجمع‌الجزایر بریتانیا پراکنده و در کلیه بخشهای اقتصادی، فرهنگی و سیاسی آن کشور فعال هستند. آنها با مشارکت در حوزه‌های مختلف از قبیل: حرفه‌های خرد، رستورانها، وکالت، حسابداری، آموزش، فناوری اطلاعات، بهداشت، حمل و نقل، ادارات دولتی، سیاست، رسانه‌ها، ورزش، هنر و طراحی لباس به ایفای نقش ارزشمندی در کشور چند قومی چند دینی بریتانیا می‌پردازد.

احترام و درک متقابل بین کلیه جوامع برای تداوم هماهنگی و همکاری ضروری است. دولت بریتانیا خود را به ترویج این مفاهیم و تضمین فرصتهای برابر

